

solvant ejus gabellas, seu collectas; & quod inter vicinos solvendæ impariantur: videtur dicendum in aliquo emolumento damnum hoc, compensari, & instaurari debere, & sic vicinis prædictis applicanda pascua loci deserti, ex regula, *secundum naturam*, 10. ff. de reg. jur. c. qui sentit, eodem tit. in 6. l. 29. tit. fin. part. 7. cum aliis, quæ adducit Everardus in *top. legalibus*, cap. à contrariis, l. cum duobus 52. S. quidam sagariam, ff. pro socio.

Præterea hanc fuisse prædictæ legis mentem, ex verbis sequentibus verisimiliter desumitur, ibi: *Se aya informacion, si tenian terminos, y debellas, y exidos, y los quo pareciere gozan de los dichos terminos sean obligados à pagar lo que en los dichos pedidos cabia à pagar en los lugares, ansi despoblados, de que ellos gozan los dichos terminos.* Si quidem gravamen persolvendi prædictas gabellas absque dubio imponitur illis, qui prædictis pascuis, & terminis potiuntur, quòd si hæc verba cum prioribus; in quibus, propinquieribus locis imponebatur tale onus, conjungas: necessario fateri debes, quòd eis licebit talia pascua propter prædictum onus occupare. Et ille legitimus, & naturalis sensus est legis, qui (contexendo extrema ejus verba cum primis) colligitur, ut eleganter docet Doctor Campos in *sua Isonomia*, seu *ratione interpretandi juris utriusque*, reg. 1. per text. in l. in civile, ff. de legibus, & per varia exempla tradit, & nullus aptior intellectus legis, quam qui verbis quadrat, l. item veniunt, §. aptanda, ff. de petitione hereditatis. Itaque prædicta lex, saltem supponit prædicta pascua, & terminos à vicinioribus locis possideri posse, & sic licet (ut bona vacantia) ad Regem essent deferenda, jam tamen ejus permissio, & facultas concessa videtur, ex dictæ legis dispositione, ut oppida viciniora possint prædicta pascua occupare, dum tamen solvendo vectigal, quod desolato oppido impartitum erat, onus agnoscant.

In tertio verò, & ultimo casu supra proposito, si oppidum, quod communitatem habebat cum alio oppido desolato, ei fuerit magis vicinum, nullum erit dubium, quin ei integrè accrescant prædicta pascua. Si verò aliud sit vicinius, eis potietur, & gaudebit, servata tamen communitate, & jure

servitutis illæso, oppido compascuo, quòd communitatem habebat cum bona semper transeant cum sua causa, l. testatrix, §. 1. ff. si servitus vindicetur, l. nihil proponi, ibi: *Salva tamen causa legati*, ff. de legat. 1.

Tandem si villa, aut oppidum desolatum post aliquod tempus, iterum populetur, quasi postliminio pascua recuperabit, & vicini qui reversi fuerint, vel de novo incolatum oppidi assumpserint, pascuis ejus utique potientur, ex duabus validissimis rationibus.

Prima, quia licet castrum dirutum regulariter amittat nomen; & bona, ut in l. pater, §. Tusculanus, ff. de legat. 3. & in l. ususfructus civitati, ff. quibus modis ususfructus amittatur. Innocent. & Abb. in c. Abbate, in fine, de verbor. signific. Felinus in dict. cap. cum dilecta, versic. *destrueto Monasterio*, num. 21. Bart. in l. quo minus, num. 26. cum sequentibus, ff. de flumin. Jaso in l. jus civile, ff. de justitia & jur. Bald. conf. 158, in fin. vol. 3. & conf. 321. & 322. vol. 4. Alex. conf. 43. vol. 1. incipit, *De celerrima*, quia interitu rei omnia jura tolluntur, l. si legati causa, l. sciens, ff. de verbor. signific. Authent. de nuptiis, §. deinceps, l. virum, §. societas, ff. pro socio, l. 1. ff. quemadmodum servitutes amittantur, & servitus semel extincta non reviviscit. l. Titia, ff. de servitu. rusti. Platea in l. 1. c. de aqueductu, lib. 10. tamen hoc procedit, quando lege permittente, talis devastatio, seu depopulatio fit; non verò quando casu, aut de facto, ut loquuntur antè signati Doctores, & tradit Parisius conf. 101. num. 34. vol. 1. Vel quando adhuc mansit aliqua spes novæ restorationis, vel aliqua jura conservantur, ad notata per Ripam in d. l. quo minus, num. 103. observat Cancereus tom. 3. *variæ. c. 13. num. 50.* Ludovicus Casanate *consil. 26. n. 40.* Gironda de *privil. g. 135. n. 752.*

Secunda, quia populus propter gentem fit, & consideratur, ut in l. justissime, ff. de adilitio edicto, & vicinis, ac incolis, cujuslibet oppidi sunt concessa ejus pascua, d. l. 9. tit. 28. par. 3. & aliis sæpius repetitis: unde quemadmodum eis extinctis, vel abscedentibus, pascua aliunde se transferunt, & vicinos, qui tributa Regia agnoscant insequuntur, & quærunt; ita eis revertentibus, & stabilitis, ad eos redeunt.

Si

Si autem vicini alicujus oppidi destructi, quia domus bello, clade, aut aliquo casu fuerunt dirutæ; ad alium locum habitandum se contulerint, quod antea de per se oppidum non erat, & ibi domos de novo fecerint, aut vacuas occupaverint, adeò quod possimus dicere translatum esse primum oppidum de uno loco ad alium; tunc pascua oppidi desolati, absque dubio conservabunt, & retinebunt; quemadmodum de castro, ita scripsere Alberic. in dict. l. si ususfructus, Alex. d. conf. 43. qui allegat text. in cap. cum ad Monasterium, de religiosis domibus, & in cap. temporis, 11. q. 1. Cancereus ubi proxime, num. 51. Quæ omnia pro exacta hujus rei cognitione summè sunt consideranda, nec alibi, ita specificè, ac solida veritate subnixæ inveniunt. Nec me laet, Costam in tractatu, de ratione rate, & quota, quest. 186. diversimodè in hac re loquutum, sed cum legem Regni non viderit, meritò ejus dicta in proposito parvi faciendæ sunt.

CAPUT XXIV.

Si concedatur aliquibus exteris communitas, vel jus pascui, an debeat intelligi tantum pro pecoribus, quæ habebant tempore concessionis? an verò etiam pro aliis quæ postea auxerint, & acquiserint?

SUMMARIUM.

- 1 Jus Pascui in dubio videtur concessum habito respectu ad numerum animalium, quæ quis habebat tempore concessionis.
- 2 Agitur de l. damni 18. §. si is qui binas, ff. de damno infecto, l. 1. §. illud, ff. de aqua quotid. & æstiva, l. ex eo 24. ff. de servitu. rusticor. prædiorum, l. non modus 12. C. de servitu. & aqua.
- 3 Omnis dispositio regulariter includit, & comprehendit bona presentia, non futura; ubi agitur de l. Rutilia Polla, ff. de contrahenda emptione, l. fundi 77. ff. eodem, & l. 4. C. de usuris.
- 4 Concessio, vel dispositio, quantumvis favorabilis, licet quandoque extendatur

ad futura, non tamen, ubi præjudicium Tertij vertitur.

- 5 Expenditur text. in cap. quanto, de censibus, & in cap. suggestum, de decimis.
- 6 Quilibet concessio debet metiri ex natura contractus.
- 7 Expenditur text. in l. grege 13. ff. de pignoribus & in l. peculium 67. ff. de legat. 2. & in l. denique 8. §. fin. ff. de peculio legato.
- 8 Ponderatur in proposito, text. in cap. quia circa de privilegiis.
- 9 Concessio juris pascendi regulariter concipi solet, per hæc verba, para sus ganados.
- 10 Referuntur Doctores, qui questionem propositam resolvunt.
- 11 Respondetur ad argumenta contrariæ oppositionis.
- 12 In concessione juris pascendi, semper debent attendi ejus verba, & consuetudo, aut statutum municipale.

Quæstio hujus capituli non immeritò, in controversiam deduci potest, si quidem pro utraque acie possunt adduci, & excogitari fundamenta.

Illa igitur pars quæ fovet communitatem, vel jus pascui, in dubio tantum pro numero pecudum concedi; tempore concessionis habitorum, sequentibus nititur fundamentis.

Primò, ex textu in l. damni 18. §. si is qui binas, ff. de damno infecto, l. 1. §. illud, ff. de aqua quotid. & æstiva, l. ex eo 24. ff. de servitu. rusticor. prædiorum, & in l. non modus 12. C. de servitu. & aqua, quibus juribus probatur, quamlibet servitutis concessionem metiendam, & terminandam respectu illius rei ad quam tunc dirigitur; non verò postea auctæ, vel superadditæ; Capra conf. 45. num. 2. Philip. Corn. conf. 14. Præctica Papiensis in forma libelli, quando agitur confessoria, in gloss. verbo, servitus, num. 5. ubi quod concessio intelligitur facta de rebus presentibus, non de futuris.

Secundò ex eo, quòd omnis dispositio regulariter includit ea, quæ erant tempore dispositionis; non autem extenditur ad futura, ut in contractibus apertè deducitur, ex l. Rutilia Polla, ff. de contrahenda emptione, ibi: *Ego existimo eatenus lacum, quem emit Rutilia Polla, venisse, quatenus tunc fuit;*

fuit; & circa eum decem pedes, qui tunc fuerunt, nec ob eam rem, quod lacus postea crevit, latius eam possidere debere, quam emit, l. in lege fundi 77. ff. illo titulo, & in l. 4. C. de usuris, in rescripto, ut in cap. fin. de rescriptis; in privilegio, ut in cap. ad audientiam 2. de Eccl. edifi. & in cap. cum capellanus, ubi Gloss. de privileg. in juramento, ut in cap. Clericus, de iurejurand. cap. 2. de renunt. in sententia bonorum confiscationis, in l. si tibi mandavero 22. S. is cuius, ff. mandati: In ultima voluntate id ipsum suaderit, ex l. si ita scripsisset 47. & l. si. S. 1. ff. de leg. 2. l. uxorem 39. l. his verbis, 100. ff. de leg. 3. l. si ita 8. ff. de auro, & argento leg. exornant & prosequuntur regulam istam, Iaso in l. 3. S. illud quoque, ff. quod quisque juris, & in l. quo minus, num. 136. ff. de fluminibus, Petrus Surdus consil. 127. ex num. 42. Borgninus Cavalcanus de usufructu mulieri relicto, ex num. 85. qui ita resolvit in legato usufructus, & plures, quos accuratissime refert & sequitur D. Joan. de de Castillo de usufruct. cap. 44. per totum, Mantica lib. 3. de conject. ult. volunt. tit. 11. Menoch. conf. 1. numer. 172. Casanate conf. 44. à n. 3.

4 Tertio, quia licet quandoque concessio, vel dispositio favorabilis, trahatur ad futura, non tamen ubi vertitur præjudicium Tertij, ut affirmat Abb. in cap. quia circa, de privilegijs, quem sequitur in proposito Surdus ubi proxime, num. 45. quod autem in concessione pascui, vel ejus communitatis vertatur, & insit aliorum vicinorum maximum præjudicium, nullus ambigere potest; ergo in nostro casu concessio ad futura pecora aucta, superaddita extendi non debet.

5 Quarto, ex textu in cap. quanto, de censibus ibi: Indulgemus igitur, ne ultra primam mensuram in procuratione ipsa, sitis alterius predictis fratribus obligati; sed expensis, quæ consueverunt sufficerent contenti; nisi facultates Ecclesie, in tantum excreverint, quod sine gravamine, ampliato fratrum numero, ad solvendum debitum procurationis, extendi possit quantitas expensarum; & in cap. suggestum, de decimis: quibus juribus probatur census, vel exemptionis concessionem, regulandam esse habito respectu ad res, vel ad personas, quæ erant tempore concessionis; non autem si personæ quarum intuitu fuit

facta concessio, creverint, vel pullularint. Et conducit quod tradit Peleus quest. 48. Iaso in dict. l. quo minus, ff. de fluminibus, de furnario, qui promisit coquere panem pro tota familia, pro certa pensione annua, quem tamen postea (familia aucta) non teneri, nisi juxta modum quo erat tempore contractu, resolvunt præcitati Doctores, quorum dictis assentit Thesaurus decision. 226. n. 2.

6 Contraria tamen sententia, nempe, quod concessio, vel communitas pascui intelligi debeat, etiam respectu animalium, & pecorum, quæ postea acquisierint personæ, quibus fuit concessa, sequentia pro se fortitur fundamenta.

7 Primum ex eo, quod hæc concessio debet regulari secundum naturam, & qualitatem rei, super qua fit contractus, ut in l. ita stipulatus 115. ibi: & ipsius rei naturam, ff. de verborum obligat. At natura, & qualitas rei id poscit, quod concessio debeat esse respectu pecorum, quæ omni tempore, illi (quibus conceditur pascuum) habituri sunt, cum absonum esset (quemadmodum potest eis contingere, & casu obvenire pecudum diminutio) eis limitari, & coartari augmentum, & pro futuris pecudibus, & auctis nihil esse concessum ut est tex. singularis in proposito, in l. si servitus, 22. ff. de servitut. urban. ibi, Omne lumen significari, sive quod in presenti, sive quod post tempus conventionis contigerit, quo argumento in simili utitur Covarr. lib. 1. variar. c. 13. num. 9. versic. Septimo colligitur, ibi: Eam siquidem interpretationem, adversus propriam indefinita orationis significationem, subiecta materia, mens, & intentio contrahentium admisit: non enim is qui ita sibi cavet, viam sibi præcludere, quin possit fenestras alias, vel ampliores facere: ut explicat Andr. Alciat. in l. verbum erit, ff. de verborum significatione, ac tradit optime Ioan. Covarr. in rubrica, ff. de servitut. n. 31.

8 Secundum deducitur, ex l. grege 13. ff. de pignoribus, ibi: Grege pignori obligato, quæ postea nascuntur tenentur, l. peculium 67. ff. de leg. 2. junctis his quæ, ibi communiter notantur, l. denique 8. S. fin. ff. de peculio leg. ibi: Verisimile est eum omne augmentum ad ipsum pertinere voluisse, cui patrimonium manumisso futurum est, ea considera-

tione

tionē habita, quod concessio pascui regulariter solet fieri, & concedi pro gregibus alendis, & ferè semper nomine colectivo, & universalis, quo casu quamlibet dispositionem, futura comprehendere nullus ambigere potest, ut pluribus adductis, resolvit Menoch. lib. 4. præsumpt. 127. ex numer. 28. Hondedeus conf. 63. numer. 43. Mantica lib. 3. de conject. ult. volunt. tit. 11. lib. 3. numer. 13.

8 Tertium desumitur, ex text. celebri in d. cap. quia circa, de privilegijs, ibi: Intellexisse videtur, non solum de decimis illius temporis, sed futuri: ex quo textu communiter notatur, quod privilegium, seu beneficium alicui villæ concessum, etiam protrahitur ad ejus augmentum; Albertus Brunus in tractatu de augmento, concl. 9. in 2. volumine, tractatum Doctorum, & quod exemptus à solutione collectarum de rebus suis, videatur exemptus pro rebus etiam postea quæsitis, pro quo expendit textum in l. incola, ff. ad municipalem, & in l. certa, S. hoc Senatus, ff. de legat. 1. & in l. prædijs, S. fin. ff. de leg. 3. Aviles in capitibus pratorum in proemio, verbo Illas, numer. 9. Gironda in tractatu de privilegijs, q. 16. numer. 116. Unde libertas concessa respectu habitantium, alicui loco, porrigitur etiam ad illos, qui postea veniunt habitaturi, l. forma, S. quamquam, ff. de censibus, Guido Papæ, p. 265.

9 Quartum & ultimum in id tendit, quod concessio pascui frequenter in puncto nostræ quæstionis, concipitur per hæc verba, quod pateat in pascuo aditus, para sus ganados, quod verbum, cum sit commune tam pecudibus præsentibus, & acquisitis, quam acquirendis; illud omne, quod significatione verborum comprehenditur, in concessione veniet, & intelligitur, ut in l. si ita legatum, ff. de conditionibus, & demonstrationibus, ubi Bart. & in l. solemas, ff. illo titulo, Mantica ubi sup. n. 31.

10 Quam sententiam in terminis pascui (licet remissivè, & his fundamentis nudam, & orbam) observandam tradidere, Bart. conf. 59. incipit, Commune civitatis, Barbaria conf. 51. vol. 2. Guido Papæ, ubi ejus Additio, q. 489. Chassaneus in consuetudi-

nib. Burgund. rubric. 9. S. 4. in verbo sicut a tltre, num. 1.

11 Cui profecto resolutioni non obstant fundamenta contraria, procedunt namque quando servitus, vel concessio fuit facta specialiter, & limitatè, ac respectu certarum hereditatum, vel personarum, & per verba correlative, seu limitata bonis, vel personis tunc existentibus, sive quando natura, & qualitas rerum, personarum, vel contractus, ita patiebatur, vel ex tali extensione subintellecta, ex temporis cursu maximum generabatur, & imminere præjudicium concedentibus pascuum: quo casu labefactari, & deficere contractum; communitatem, & concessionem, hæsitari non potest, ex his quæ tradit Gironda dicto tractatu, de privil. numer. 898. & q. 168. num. 899. non verò, quando natura concessionis id patitur, & concipitur per verba extensionem hanc virtualiter recipientia, ex his quæ supra diximus.

12 In summa autem illud advertite, ex Doctoribus supra adductis, maximè attendenda esse verba concessionis istius pascui, vel communitatis; vel loci ordinationem, seu statutum municipale; si ex eo certus numerus pecudum cuilibet vicino sit assignatus: nam concessio, secundum tale statutum censetur absque dubio facta, ut in l. si fundus, ff. de evictionibus.

CAPUT XXV.

Si ex ordinatione vel statuto oppidi apposita sit pœna contra gregem pascuum depasculantium in vicinis pascuo, & integer grex, non depasculatur, an pro pecudibus depasculentibus, debeat solvi pœna, saltem pro rata?

SUMMARIUM.

1. Frequens admodum est quæstio hujus capituli; sed à Doctoribus non satis discussa, & quasi per transitum tacta.
2. Expenditur Gloss. in c. 1. de decimis, quatenus agit de iudicio rate.
3. Statuti, seu ordinationis mens & intentio, potius quam verborum tenor inspici & attendi debet.